

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
[www.philosophical-research.org]

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΚΥΚΛΟΣ ΚΘ΄
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2015 - 2016

*Η Ταυτότητα του Ελληνισμού
στην Ιστορία (c. 1104 – 404 π.Χ.)*

*Ή
η Αιωνιότητα στον Χρόνο
(Παραλλαγές στο «Γνώθι σαυτόν»)*

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 3^ο

Πέμπτη 26 Νοεμβρίου 2015

1/ Το Ίνδαλμα του Κούρου	σελ. 2 -18
2/ Το Σεμινάριο	σελ. 19
3/ Γαλλία, Γερμανία και «Ευρώπη» (Richard Wagner)	σελ. 20 - 22

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΔΩΡΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

II

Το Ίνδαλμα του Κούρου

Ο Ελληνισμός συνίσταται στη βιωματική μεταφορά του κέντρου βάρους της ανθρώπινης ύπαρξης από τη Γέννηση αφενός και τη Γενετήσια πράξη αφετέρου, στη Νεαρώδη Ακμή. Η «ώρα» της εφηβείας αντικαθιστά τη μητρική γέννα και την πατρική γονή ως καθοριστική υπαρξιακή εμπειρία. Με τη Δωρική Επανάσταση εισερχόμαστε στη Μεγάλη Εποχή του Κούρου.

Η δομή του βιώματος της Γέννησης διαρθρώνεται στις διαστάσεις της Μητρικής στοργής και φροντίδας, της Γεωργικής καλλιέργειας, των Θεσμών του αίματος, της Χθόνιας γονιμότητας, της κοσμικής Περιοδικότητας και των μυστηρίων του Θανάτου. Ο συμβολικός συνδυασμός Μάνας και Γης οδηγεί στη λατρεία της Μεγάλης Μητρός θεών και ανθρώπων, Κοσμικής Μήτρας και Τροφού των πάντων, εκ της οποίας γεννιόμαστε και στην οποία θνήσκουμε.

Ἐν ἀνδρῶν, ἐν θεῶν γένος· ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν

ματρὸς ἀμφοτέρου·

Πίνδαρος, *Νεμεονίκαι*, VI, 1-2

Η Μεγάλη θεά,

ἔμοι δὲ μήτηρ οὐχ ἅπαξ μόνον Θέμις
καὶ Γαῖα, πολλῶν ὀνομάτων μορφὴ μία,
τὸ μέλλον ἧ κρανοῖτο προυτεθεσπίζει

(Αἰσχύλος, Προμηθεὺς Δεσμώτης, 209-211),

συνοδεύεται από Νεαρῶδη Πάρεδρο, τον Υἱό της Μητρός, στη θεμελιώδη σχέση της χθόνιας θρησκείας, την αναφορά του τόκου προς **την** τοκέα. Ο ἄρρην Πόσις του Θήλεος δευτερεύει εδώ ταυτιζόμενος παραγώγως προς τον πρωτογενή, πρωταρχικό Υἱό.

Η Πατρική γονή βιώνεται ως **Βία** υπεραίρουσας δύναμης. Κάθε γενετήσια σεξουαλική πράξη είναι βιασμός: το αρχέτυπο εκφράζει ο μύθος της αρπαγής της Περσεφόνης από τον Άδη κατά το βίωμα της Μητρικής Χθονιότητας. Η βία της γενετήσιας εκπαρθένευσης είναι η ίδια με τη βία του θανάτου. Ο Ουράνιος Πατήρ, από την άποψη του νέου βιώματος, είναι ο Κυρίαρχος των Δυνάμεων, όπως φυσικά εκφράζονται με το δίπολο του Καθαρού και Σκοτεινού Ουρανού. Ο Μέγας Θεός τώρα γίνεται πρωτευόντως και αφ' εαυτού Πόσις, ο Άρρην Δαμαστής του Θήλεος, ο υπέρβιος Δαμναμενέυς της Γης, όχι δευτερευόντων ως ο Υἱός της Μεγάλης Μητρός αλλά αντιθέτως ων γεννήτωρ του Υἱού. Τον βιασμό της γενετήσιας συνουσίας συμβολοποιεί ο καταστατικός μύθος της πρώτης κοσμικής συνόδου, Ουρανού και Γης. Σε συνεχή ομιλία με τη Γη ο Ουρανός δεν άφηνε να γεννηθούν τα τεκνώμενα σπέρματά του, κλείνοντάς τα στη χθόνια μήτρα.

ὅσσοι γὰρ Γαίης τε καὶ Οὐρανοῦ ἐξεγένοντο,
δεινότατοι παίδων, σφετέρῳ δ' ἤχθοντο τοκῇ
ἐξ ἀρχῆς· καὶ τῶν μὲν ὅπως τις πρῶτα γένοιτο,
πάντας ἀποκρύπτασκε, καὶ ἐς φάος οὐκ ἀνίεσκε,
Γαίης ἐν κευθμῶνι, **κακῶ δ' ἐπετέρπετο ἔργῳ**
Οὐρανός· ἡ δ' ἐντὸς στοναχίζετο Γαῖα πελώρη
στεινομένη, δολίην δὲ κακὴν ἐφράσσατο τέχνην.

Ησίοδος, *Θεογονία*, 154-160

Παρήγαγε σίδηρο («πολιὸν ἀδάμαντα») κι ἐφτιάξε «μέγα δρέπανον» με το οποίο ο τελευταίος θρασυμήδης γιος της, ο Κρόνος, απέτμησε τα αιδοία του πατρός του κατά την συνουσία, χώρισε Ουρανό από Γη και ελευθέρωσε τη Μητέρα του από την άθεσμο γαμική βία.

Την αρχικά τυραννική εξουσία της νέας Κοσμικής Αρχής παριστά ο Αισχύλος στον «Προμηθέα Δεσμώτη», συνθετικά δε και Απολλώνια κεφαλοποιεί ο Πίνδαρος (Fr. 169a 1-4 Maehler):

*Νόμος ὁ πάντων βασιλεύς
θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων
ἄγει δικαίων τὸ βιαιότατον
ὑπερτάτα χειρί.*

Η λατρεία της απόλυτης Ισχύος απαιτεί την απόλυτη προσφορά: θυσία της ζωής στην απόλυτη Δύναμη, και, ακραίως, θυσία αυτού του πρωτότοκου. Ο Κρητικός μύθος του θείου Βρέφους Διός, του οποίου ο Πατέρας Κρόνος, για να μην το καταπιεί, εξαπατάται με σπαργανωμένο βαίτυλο λίθο και οργιαστικές μουσικές χορείες των Νεαρών Κουρήτων, είναι τροποποιημένη μορφή αρχετυπικής θυσίας του Υιού στον Μεγάλο Πατέρα. Εδώ εδράζεται και το βίωμα της Σταύρωσης του Υιού του Θεού και του Ανθρώπου ως θυσίας. **Οι θεσμοί του Αίματος δίνουν τη θέση κύρους στους θεσμούς της Δύναμης.** Έτσι συνίσταται αρχικά η πατριαρχική οικογένεια και μετά η πολιτική εξουσία.

Ένα: η φοβερή γέννα με τις χαρμόσυνες οδύνες. Δύο: η γενετήσια συνουσία, βιασμός και θάνατος και οργασμός από τη μεριά της γυναίκας, βία και αποπληξία (ξυνουσίη αποπληξίη σμικρή· ἐξέσονται γὰρ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἀποσπᾶται πληγῇ τινι μεριζόμενος, Δημόκριτος 68B32 DK) και κενό αποστέρησης από τη μεριά του ανδρός. Τρία: ο φρικτός

θάνατος με την ηδονική έκρηξη οργασμού υποσχετικού βελτίονος μέλλοντος:

Οὕτω κατὰ τὴν εἰς τὸ ὅλον μεταβολὴν καὶ μετακόσμησιν ὀλωλέναι τὴν ψυχὴν λέγομεν ἐκεῖ γενομένην· ἐνταῦθα δ' ἀγνοεῖ, πλὴν ὅταν ἐν τῷ τελευτᾷ ἤδη γένηται· τότε δὲ πάσχει πάθος οἷον οἱ τελεταῖς μεγάλαις κατοργιαζόμενοι. διὸ καὶ τὸ ῥῆμα τῷ ῥήματι καὶ τὸ ἔργον τῷ ἔργῳ τοῦ τελευτᾷ καὶ τελεῖσθαι προσέεικε. πλάναι τὰ πρῶτα καὶ περιδρομαὶ κοπῶδεις καὶ διὰ σκότους τινὲς ὑποπτοὶ πορεῖαι καὶ ἀτέλεστοι, εἴτα πρὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ τὰ δεινὰ πάντα, φρίκη καὶ τρόμος καὶ ἰδρῶς καὶ θάμβος· ἐκ δὲ τούτου φῶς τι θαυμάσιον ἀπήντησεν καὶ τόποι καθαροὶ καὶ λειμῶνες ἐδέξαντο, φωνὰς καὶ χορείας καὶ σεμνότητας ἀκουσμάτων ἱερῶν καὶ φασμάτων ἁγίων ἔχοντες· ἐν αἷς ὁ παντελής ἤδη καὶ μεμνημένος ἐλεύθερος γεγονώς καὶ ἄφετος περιῶν ἐστεφανωμένος ὀργιάζει καὶ σύνεστιν ὁσίοις καὶ καθαροῖς ἀνδράσι, τὸν ἀμύητον ἐνταῦθα τῶν ζώντων <καὶ> ἀκάθαρτον ἐφορῶν ὄχλον ἐν βορβόρῳ πολλῷ καὶ ὁμίχλῃ πατούμενον ὑφέαντοῦ καὶ συνελαννόμενον, φόβῳ δὲ θανάτου τοῖς κακοῖς ἀπιστία τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν ἐμμένοντα. ἐπεὶ τό γε παρὰ φύσιν τὴν πρὸς τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ συμπλοκὴν εἶναι καὶ σύνερξιν ἐκεῖθεν ἂν συνίδοις.

Πλούταρχος, *Περὶ ψυχῆς*, Fr. 178 Sandbach

Τρεις σταθμοὶ τοῦ ἀνθρώπινου βίου, τρεις υπαρξιακές εμπειρίες, τρία μεταφυσικά θεωρήματα αλληλοσυμπληρούμενα καὶ αλληλοδιαπλεκόμενα εἰς ἀπαρτισμόν τοῦ Συζευκτικοῦ Δυϊσμοῦ Ἄρρενος καὶ Θήλεος, Οὐρανοῦ καὶ Γῆς, Μεταλλικῆς καὶ Νεολιθικῆς εμπειρίας.

Τον Δυϊσμό (αντιδρώντων ἢ συζευγνύμενων πόλων) υπερβαίνει ο Ἑλληνικὸς Μονισμός.

Δύο ἰσοζυγεῖς, ἰσοδύναμες καὶ ἐνάντιες ἀρχές χρειάζονται γιὰ νὰ θεμελιώσουν ὄντολογικά τὴν περιοδικότητα στὸν ρυθμὸ τοῦ χρονικοῦ γίγνεσθαι καὶ γιὰ νὰ αἰτιολογήσουν υπαρξιακά τὴ γέννηση ἀπὸ δίπολο γονέων, Οὐρανοῦ-Γῆς, ἄρρενος-θήλεος. **Ἀλλὰ τὸ Ἑλληνικὸ βίωμα**

αίρεται υπέρ τον χρόνο και δεν του φτάνει η λύση της περιοδικότητας – υψούται υπέρ τη γέννηση και τον θάνατο και δεν του αρκούν τα σωτηριώδη Μυστήρια της Μεγάλης Μητρός ούτε οι δυναμερείς λατρείες του Ουράνιου Πατρός.

Νέα και νεαρώδης Βία ανατέλλει στο πολιτισμικό στερέωμα της ιστορίας:

πρὸς βίαν κρατῆσαι Πυθοῦς τὸν Απόλλωνα, διὸ καὶ ταρταρῶσαι ἐζήτει αὐτὸν ἡ Γῆ.

Πίνδαρος Fr. 55 Maehler

Μέσα στον χρόνο επεφάνη η αιωνιότητα:

ἐν χρόνῳ δ' ἔγεντ' Ἀπόλλων

και πάλι Πίνδαρος Fr. 33b Maehler

Ο Αναξ χορευτής της χαρμοσύνης, ενεργός αποτελεσματικά μακρόθεν δια τόξου και βέλους, Εκάεργος:

ὀρχήστ' ἀγλαίας ἀνάσσω, εὐρυφάρετρ' Ἀπολλον

και τέλος Πίνδαρος Fr. 148 Maehler.

Ο Ελληνισμός προσηλούται στην Αιωνιότητα. Μέσα στον χρόνο δεν μένει στην τάξη του Χρόνου. Αντί της γέννας και της γενετήσιας πράξης και του θανάτου θεωρεί τον κόσμο ως παιχνίδι φανέρωσης και κρύψης. Η ταυτότητα του Είναι και του Φαίνεσθαι ακυρώνει τη μεταφυσική ανάγκη του Δυΐσμου. Το ίδιο το γίγνεσθαι ανάγεται σε διαδικασία φανέρωσης του κρύφιου –από τον σπόρο στη δρυ, από το σπέρμα στον ολοκληρωμένο άνθρωπο. Τίποτε δεν γεννιέται και τίποτε δεν πεθαίνει. Αυτό που η γλώσσα λέει γένεση και φθορά είναι η φανέρωση και κρύψη του αεί όντος. Όλη η φαντασμαγορία του Φαίνεσθαι αποτελεί το Φανόν του Είναι. Το δε Είναι σπεύδει εις επί-δειξη φαινόμενο. Φαίνεσθαι λέμε την επι-φάνεια του Είναι.

Από τον Ουρανό και τη Γη περνάμε θρησκευολογικά στον Όλυμπο, στον αεί Λάμποντα (Ό-λυμπος πιθανώς από τη ρίζα λάμπω, με αιολικό υ αντί του ο. Cf. το λατινικό limp-idus). Και από το θήλυ, τη Γυναίκα, στην ουσία της δε τη Μητέρα, και το Άρρεν, τον Άνδρα, βασικά τον Κύριο, μεταβαίνουμε στον νεαρώδη, τον άγαμο έφηβο, τον Κούρο. Παρά τη μητρική χθόνια γονιμότητα (βίωμα της Νεολιθικής Επανάστασης), και παρά την αρσενική βιάζουσα σπερμάτωση (βίωμα της Μεταλλικής Επανάστασης), ανερχόμαστε στην επι-φάνεια της τελειότητας (Δωρικό βίωμα του Ελληνισμού). Ο Απόλλων αποστρέφεται γέννηση και θάνατο ως αλληλοπεριχωρούμενα ιδιώματα του εκπεπτωκότος από την αιωνιότητα χρόνου. Και απουσιάζει πάσα διάσταση Ιερογαμίας στην Απολλώνια λατρεία.

Οι Καρνεάται στη Σπάρτη, είδαμε, ήσαν άγαμοι νέοι. Το κέρας του Κριού (Κριός ο ιερωμένος του Οικέτα Καρνείου στη Σπάρτη κατά τη Δωρική Κάθοδο, κέρας, κριός, κάρνον δέ πιθανότατα του αυτού ριζώματος λέξεις) έγινε το «άπαλόν κέρας» του Αρχιλόχου (Fr. 247 West), ήτοι το ανδρικό αιδούιο, χωρίς να απολέσει τη δραστική, επιθετική και πολεμική του σκληρή ρώμη. [Στην Ομηρική κερτομία που ο Διομήδης απευθύνει προς τον Πάρι (*Ιλιάς* Λ, 385) «κέραι (κέρα) άγλαέ», ο Αριστοτέλης ερμήνευε «άντι του αιδούϊω σεμνυνόμενε»! Rose, *Aristoteles Pseudepigraphus*, p. 166].

Κούρος (Κόρος, Κώρος) ριζικά το ίδιο πιθανώς με το κόρος, πλησμονή, πληρότητα, Τελειότητα. Ο Ηράκλειτος αντιθέτει κόρο και χρημοσύνη ως δύο ενάντιες βασικές καταστάσεις του Κόσμου, την παντέλεια όταν το πυρ έχει αναφλέξει και μετασχηματίσει τα πάντα στον εαυτό του, και την έλλειψη όταν υφίσταται η παρούσα διακόσμηση όπου

τα πράγματα «λείπουν» από την ολοκληρία του Πυρός (22B65 DK). Ο συσχετισμός με το κείρω, κουρά μπορεί επίσης να λειτουργεί δευτερογενώς. Μετά την εφηβεία το αγόρι έκοβε τα μακριά μαλλιά του αφιερώνοντάς τα συνήθως σε ποταμούς (κουροτρύφους δια το υγρό και τρώσιμο και θρεπτήριο και γονιμοποιό της ροής τους), όπως ο Αχιλλεύς εφύλασσε την μεγάλη «χαίτην» του για τον Σπερχειό, χαριστήριο επί τη επιστροφή του κατά ευχήν του πατέρα του Πηλέα, αλλά την έκοψε στην άκρα θλίψη του για τον θάνατο του Πατρόκλου (Ιλιάς, Ψ 140-151):

ἔνθ' αὐτ' ἄλλ' ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.
 στάς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην,
 τὴν ῥα Σπερχειῷ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσαν.
 ὀχθήσας δ' ἄρα Φεῖπε Φιδῶν ἐπὶ Φοῖνοπα πόντον·
 «Σπερχεῖ', ἄλλως σοί γε πατήρ ἡρήσατο Πηλεύς,
 κείσέ με νοστήσαντα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
 σοί τε κόμην κερέειν ῥέξειν θ' ἱερὴν ἐκατόμβην,
 πεντήκοντα δ' ἔνορχα παρ' αὐτόθι μῆλ' ἱερεύσειν
 ἐς πηγάς, ὅθι τοι τέμενος βωμός τε θυήεις.
 ὥς ἡρᾶθ' ὁ γέρων, σὺ δέ Φοι νόον οὐκ ἐτέλεσσας.
 νῦν δ' ἐπεὶ οὐ νέομαι γε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
 Πατρόκλῳ ἥρωι κόμην ὀπάσαιμι φέρεσθαι.»
 ὥς Φειπὼν ἐν χερσὶ κόμην ἐτάροιο φίλοιο
 θῆκεν, τοῖσι δὲ πᾶσιν ὕφ' ἱμερον ὦρσε γόοιο.

Η ρωμαλέα νεότητα της ακμάζουσας εφηβείας που υπεραναβλύζει (Κούρος-Κόρος) σε συνδυασμό με την «τηλεθόωσα χαίτη» άγαμων νεαρών είναι ακριβώς αυτό που προβάλλεται αρχετυπικά στον ακερσεκέομη Απόλλωνα (Φοῖβος άκερσεκόμης, Ιλιάς, Υ 39), που δεν έχει κόψει κοντά τα μαλλιά του. Στον Ομηρικό Ύμνο στον Απόλλωνα, η περιγραφή του Άνακτα είναι αποκαλυπτική:

ἄνερῖ εἰδόμενος αἰζηῶ τε κρατερῶ τε

πρωθήβη, χαίτης εἰλυμένος εὐρέας ὤμους

(vv. 449-450)

Φανερώθηκε μοιάζοντας με άνδρα, οργώντα και κρατερό στην πρώτη του ήβη, οι χαίτες της κόμης του να περιελίσσονται καλύπτοντας τους πλατείς ώμους του. Είναι η εικόνα που απέδωσε ο Πολύκλειτος με τον «Κανόνα» Δορυφόρο του παριστώντας τον ως *viriliter puer* κατά τον Plinius, ανδρωδώς παίδα, - ακριβώς η Ομηρική περιγραφή του Ύμνου.

Στη Γεωμετρική Εποχή του Ομήρου ήδη το βίωμα του Κούρου διαπρέπει. Όταν ο Ερμής παρουσιάζεται στον Πρίαμο (που πηγαίνει κρυφά να ικετεύσει τον μαινόμενο από θλίψη και οργή Αχιλλέα για να αποπαύσει την ανελέητο ύβρη πάνω στο άψυχο κουφάρι του Έκτορα), εμφανίζεται:

*βῆ δ' ἰέναι κούρῳ αἰσυμνητῆρι ΦεΦοικώς,
πρῶτον ὑπηνήτη, τοῦ περ χαριεστάτη ἥβη.*

(*Ιλιάς*, Ω 347-8)

Αγόρι που πρωτοβγάζει γένια – του οποίου η ήβη είναι χαριέστατη, είναι ωραία η ακμή. (Στο “χαριεστάτη” τα Αρχαία Σχόλια δίνουν ερωτικό υπονοούμενο λόγω της αντίστοιχης σχετικής έννοιας της “χάρης”). Για το «αἰσυμνητῆρι» οι αρχαίοι κριτικοί φιλόλογοι διαμφισβητούν, υπάρχει δε και χειρογραφική αστάθεια. Δυο βασικές γραφές παραδίδονται, «αἰσυμνητῆρι» και «αἰσυνητῆρι» (cf. την έκδοση Ludwich, τα αρχαία Σχόλια *ad.loc.* και το Ομηρικό Λεξικό του Απολλώνιου s.v. αἰσυνητῆρι). Η δεύτερη παραλλαγή συνδυάζεται προς το όνομα του παλαιγενούς Τρωικού ήρωα Αἰσυνήτη (*Ιλιάς*, Β 793; Ν 427). Για την πρώτη υπάρχει ο Αἴσυμνος (Λ, 303) και ο Αἴσυμος (Θ 304, κατά τη χειρογραφική παράδοση, την οποία οι Ζηνόδοτος, Αριστοφάνης και Αρίσταρχος αλλάζουν σε Αἴσυμνο). Το πιθανότερο είναι να υπόκειται αρχική αοριστία ως προς τον τύπο του ονόματος με εναλλακτικούς σχηματισμούς από την αἴσα, η οποία ήρθη

όταν επεκράτησε ο τύπος “αἰσυμνήτης” (ένθεσμος τύραννος, αιρετή τυραννία κατά τον Αριστοτέλη, *Πολιτικά*, 1285b25) των Αρχαϊκών χρόνων.

Η ρίζα των παραλλαγών είναι η *αἶσα* (η μοίρα, το μεμοιρασμένο, το πεπρωμένο, η θεία δίκη, το μερίδιο, αυτό που ανήκει σε κάποιον, το ορθό και αρμόζον) και η κατάληξη -ης σημαίνει τον δράστη και πράκτορα. Οι Αρχαίοι φιλόλογοι υποθέτουν ένα ρήμα «αἰσύω» για να εξηγήσουν το -υ- (δύσκολο και λόγω του αἶσυλος που σημαίνει το αντίθετο, έκθεσμος, άθεος, άπρεπος, κακός). Ο εναλλακτικός τύπος με -ι- (αἰσιμνάω, Ευριπίδης, *Μήδεια*, 19, και επιγραφικά βεβαιωμένο), δείχνει όμως ότι πρόκειται για φωνητικές μεταποιήσεις προς βέλτιστη εκφορά. Προτιμητέος εν όλω ο τύπος αἰσυμνήτης, που απαντάται και στην *Οδύσσεια* θ 258-259:

αἰσυμνήται δὲ κριτοὶ ἐννέα πάντες ἀνέστην
δήμιοι, οἱ κατ’ ἀγῶνας ἐϋπρήσσεσκον ἕκαστα.

Διαλεκτοὶ 9 δημόσιοι αγωνοθέτες, κριτές, βραβευτές στους Φαίακες, «οἵτινες τὸ αἶσιον ἦτοι τὸ κατὰ μοῖραν καὶ καθήκον τοῖς ἀγωνιζομένοις ἀπένεμον» (Σχόλια *ad.loc.*). Χορός εν συνεχεία επιτελείται κιθαρωδούντος του αοιδού Δημοδόκου, χορευτές δε είναι «κούροι **πρωθῆβαι**»:

ἀμφὶ δὲ κοῦροι
πρωθῆβαι ἴσταντο, δαήμονες ὀρχηθμοῖο·
πέπληγον δὲ χορὸν θεῖον ποσίν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
μαρμαρυγὰς θηεῖτο ποδῶν, θαύμαζε δὲ θυμῷ.

(Οδύσσεια, θ 262-5)

Κατά το Θεό (ορχηστής Απόλλων) και ο άνθρωπος – και αντιστρόφως.

Ὡστε σωστά ο Αρίσταρχος ερμηνεύει το «κούρω αἰσυμνητήρι» ως βασιλικό νεαρό, δηλαδή έκπαγλης ομορφιάς και αρχοντικού στησίματος. Δεν είναι αταίριαστη και η ιδέα μερικών αρχαίων φιλολόγων, ότι με το επίθετο σημαίνεται μια ιδιαίτερη ηλικία στην εφηβεία, τότε όταν η

νεαρώδης ακμή είναι επιβλητική, πραγματική περίσεμνη μεγαλόπρεπη αρχοντιά. Άναξ ο Απόλλων του Κάλλους.

Οι Κούροι του Ομήρου είναι νεαροί πολεμιστές, τα παλληκάρια ενός ήρωα, οι «φυλακτήρες»:

*ἐκ δὲ φυλακτῆρες σὺν τεύχεσιν ἐσσεύοντο
ἀμφὶ τε Νεστορίδην Θρασυμήδεα, ποιμένα λαῶν,
ἦδ' ἀμφ' Ἀσκάλαφον καὶ Ἰάλμενον νῆας Ἄρηος,
ἀμφὶ τε Μηριόνην Ἀφαρῆά τε Δηίπυρόν τε,
ἦδ' ἀμφὶ Κρείοντος νιόν, Λυκομήδεα δῖον.
ἔπτ' ἔσαν ἡγεμόνες φυλάκων, ἑκατὸν δὲ Φεκάστῳ
κοῦροι ἅμα στεῖχον, δολίχ' ἔγχεα χερσὶν ἔχοντες.*

Ιλιάς, Ι 80-86

Cf. Μ 196; Β 551-3; 562-4. Ι 67-8. Δ 393. Κούροι οι κύριοι πολεμιστές, Ε 807.

Ο Νέστωρ θυμάται με νοσταλγία τότε που ήταν κούρος πολεμιστής, όταν στην ζέση του ανδραγάθησε φονεύοντας τον θεικό Ερευθαλίωνα:

*μάλα μὲν τοι ἐγὼν ἐθέλοιμι καὶ αὐτός
ὥς ἔμεν, ὥς ὅτε δῖον Ἐρευθαλίωνα κατέκταν.
ἀλλ' οὐ πῶς ἅμα πάντα θεοὶ δόσαν ἀνθρώποισιν·
εἴ τότε κοῦρος ἔα, νῦν αὐτὲ με γῆρας ὀπάζει.*

(Δ 318-321)

Κούροι ήσαν και οι διαπρεπεῖς οινοχόοι. Το θείο αρχέτυπο παρέχει ο Γανυμήδης στην πολυτίμητη υπηρεσία του Δία αυτού. Στη μεγάλη εορτή εξιλασμού του Απόλλωνα (μετά την τρομερή πρώτη εκδήλωση της αντιπάθειάς του προς τους Αχαιοούς στο Α' της Ιλιάδος) Κούροι διαλεχτού κάλλους οινοχοοούν όταν μετά το φαγητό τα παλληκάρια, οι Κούροι Αχαιών, τραγουδάνε παιάνα υμνούντες τον θεό:

κοῦροι μὲν κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο,

νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν,
οἳ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἰλάσκοντο,
καλὸν αἰείδοντες παιήονα, κοῦροι Ἀχαιῶν,
μέλποντες Φεκάεργον· ὃ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκούων.

Ιλιάς, Α 470-474

Και ο Απόλλων ετέρπετο – δύσκολο και όχι συχνό γεγονός! Κούροι οινοχοοῦν και στο συμπόσιο των ἀνάκτων, Ι 175-6. Cf. Χ 391.

Ακόμη σήμερα εκπρεπή νεαρά αγόρια στην “ώρα” της εφηβείας κερνάνε την εορταστική ανδρική ομήγυρη σε ορεινά χωριά της Αλβανίας.

Διαλεχτοί νεαροί χορεύουν (κοῦροι δ' ὀρχηστῆρες ἐδίνεον, ἐν δ' ἄρα τοῖσιν / αὐλοὶ φόρμιγγές τε βοὴν ἔχον, Σ 494-5) στην πόλη εν ειρήνῃ που τορεύει ο Ἥφαιστος στη νεότευκτη ἀσπίδα του Ἀχιλλέως.

Και στις θυσίες εξάρχουν οι Κούροι, ὅπως ὅταν τραβούν ταῦρο αφιερωμένο προσφορά στον Ποσειδῶνα κι αὐτός μυκάζει διαπρύσια, χαίρεται δε με τους σφριγηλοὺς νεαροὺς ο θεός:

ὥς ὅτε ταῦρος
ἤρυνγεν ἐλκόμενος Ἑλικώνιον ἀμφὶ Φάνακτα
κούρων ἐλκόντων· γάνυται δέ τε τοῖς Ἐνοσίχθων.

Υ 403-5

Πρώτοι και στο κυνήγι οι κούροι (κοῦροι θηρητῆρες, Ρ 726). «Κουρότερος» είναι ο νεότερος (Δ 316).

Και η βία αρμόζει στους Κούρους, Δ 314 και 324, οι οποίοι επερεΐδονται μεγαλυνόμενοι στη βία της δύναμής τους, «πεποίθασιν βίηφιν», Δ 325.

Η Κουρότητα, το νεαρῶδες, η “ώρα” της εφηβείας, αποτελεί την ακμή και τέλεια ουσία του ἀνδρός.

Όταν ο Αγαμέμνων ζητεί τον ἀπόλυτο ὄλεθρο των Τρώων, το εκφράζει χαρακτηριστικά ευχόμενος να μη γλυτώσει κανένας αρσενικός, ούτε αν βρίσκεται ακόμη στην κοιλιά της μάνας του:

τῶν [*sc.* των Τρώων] μή τις ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον
 χεῖράς θ' ἡμετέρας, **μηδ' ὄν τινα γαστέρι μήτηρ**
κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ' ὅς φύγοι, ἀλλ' ἅμα πάντες
 Ἰλίου ἐξαπολοίατ' ἀκήδεστοι καὶ ἄφαντοι.

Z 57-60

Όπως σωστά παρατηρούν τα αρχαία Σχόλια *ad loc.* στο «κοῦρον ἐόντα», «ἄχρηστον γὰρ εἰς μάχην τὸ θήλυ». Δηλαδή «κούρος» εδώ σημαίνει τον άρρενα, από της τελειότητας της ουσίας σηματοδοτώντας την ουσία και κάθε άτομο.

Από τους Κούρους στους Κουρήτες, από τη βιωματική εμπειρία της πραγματικής ζωής στη μυθική και θρησκευολογική πεμπτουσία της, τον δρόμο τον διανύει ήδη ο Όμηρος.

Οι δυο λέξεις είναι γραμματικά παρηλλαγμένοι τύποι της ίδιας μορφής με διαφορετική κατάληξη αρσενικού, Κούρος και Κούρης. Στην Δωρική Θήρα, εντός του αρχέγονου περιβάλου παρά τον Ναό του Καρνείου Απόλλωνα και τον χώρο των Γυμνοπαιδιών, υπάρχουν μεταξύ των χαραγμένων στους βράχους επιγραφών και ευάριθμες με το όνομα Κό(υ)ρες ή Κό(υ)ρης (IG XII 3 Nos. 350, 354, 355). Και σε βράχο ανατολικά του χώρου των χορειών (No. 371).

Ο Αγαμέμνων προτρέπει και εντέλλει να επιλεγούν από όλους τους Αχαιοούς διαλεχτοί αριστεί νεαροί για να πάνε τα δώρα στον Αχιλλέα επί τη απομηνίσει του:

σοὶ δ' αὐτῷ [*sc.* τῷ Ὀδυσσεῖ] τόδ' ἐγὼν ἐπιτέλλομαι ἡδὲ

κελεύω

κρινάμενος **κούρητας ἀριστήας Παναχαιῶν**

δῶρα τ' ἐμῆς παρὰ νηὸς ἐνεικέμεν, ὅσσ' Αχιλλῆι...

T 192-4

Η έννοια του διακεκριμένου στη “ώρα” της νεαρότητάς του αριστεώς ενσωματώνεται στον «Κούρητα» χωρίς προσδιοριστικό επίθετο, αφού ενυφίσταται στην ουσία του, όταν παρακάτω εκτελείται η προσταγή

...ἄμα δ' ἄλλοι δῶρα φέρον **κούρητες** Ἀχαιῶν

T 248.

Κούρητες συλλογικά είναι φυλετική ομάδα, κάτοικοι της Αιτωλίας, στην περίφημη διήγηση του Φοίνικα των περί τον Καλυδώνιο Κάπρο και τα Μελεαγρικά, I 529-599. Η μυθολογία εν προκειμένω δηλώνει την αρχή της κυριαρχίας των Αιτωλών στην Αιτωλία. Οι Κούρητες κατοικούσαν τη χώρα που ονομάζετο πριν Κουρήτις. Ο Έφορος διελάμβανε επακριβώς περί των Αιτωλικών (70 F122 Fr.Gr.Hist. Jacoby, cf. F115). Με μυθολογικό αρχηγέτη τον Αιτωλό, πρωτογενείς Επειοί από την Ήλιδα κατέκτησαν την Κουρήτιδα που έτσι μετωνομάσθη σε Αιτωλία. Στη δεκαετή γενεά από Αιτωλού ο Όξυλος επανήλθε με τους Δωριείς στην Ηλεία κατά την Μεγάλη Κάθοδο. Ειδικές σχέσεις είχαν αναπτυχθεί μεταξύ των Δωριέων στη Δωρίδα και των γειτνιόντων Κουρήτων και Αιτωλών, πράγμα που εξηγεί την ειδική ρύθμιση για την Ηλεία που έκαναν οι Δωριείς όταν έγιναν κύριοι της Πελοποννήσου.

Στη βάση του ανδριάντος του Οξύλου τιμώμενου στην αγορά της Ήλιδος (όταν η πόλη συνοικίσθηκε αμέσως μετά τους Περσικούς Πολέμους) ανεγράφετο το ελεγείο:

Αἰτωλός ποτε τόνδε λιπῶν αὐτόχθονα δῆμον

κτήσατο Κουρήτιν γῆν, δορὶ πολλὰ καμῶν·

τῆς δ' αὐτῆς γενεᾶς δεκατόσπορος Αἴμονος υἱός

Όξύλος ἀρχαίην ἔκτισε τήνδε πόλιν.

Στράβων X 463-4

Και αντιστρόφως στο άγαλμα του Αιτωλού που υπήρχε στο Θέρμο:

*Χώρης οἰκιστῆρα, παρ' Ἀλφειοῦ ποτε δίναις
 θρεφθέντα, σταδίων γείτον' Ὀλυμπιάδος,
 Ἐνδυμίωνος παῖδ' Αἰτωλοὶ τόνδ' ἀνέθηκαν
 Αἰτωλόν, σφετέρας μνημ' ἀρετῆς ἔσορᾶν.*

Οι Επειοὶ ἐδραιώθηκαν πρώτα στην Καλυδώνα. Τους αγώνες των Κουρήτων, με ἔδρα τη γειτονική Πλευρώνα, προς ἐκδίωξη της ξένης παρέμβασης καταγράφει η μυθολογία που διηγείται ο Ὅμηρος.

[Ο Στράβων διακρίνει παλαιά και νέα Πλευρώνα. Η δεύτερη ἔχει σπουδαία κατάλοιπα. Η πρώτη πρέπει να ἔκειτο στα πεδινώτερα, πλησιέστερα προς την Καλυδώνα. Στράβων Χ 450-451. Της παλαιάς υπέρκειται βουνό ονόματι Κούριον, ἀπὸ το οποίο μερικοὶ θεωρούσαν ὅτι οἱ Πλευρώνιοι ονομάσθηκαν Κούρητες. Το ἀντίθετο συνέβη: το βουνό πήρε το ὄνομα ἀπὸ τοὺς Κούρητες που ἡ σημαντικώτερη ἐστία τοὺς ἦταν ἡ Πλευρώνα. Ἐτσι δεν χρειάζεται να περιορίζεται ἡ περιοχὴ τῶν Κουρήτων ἀκόμη και αν υποθέσουμε με τὸν Στράβωνα (451) ὅτι ἀποτελοῦσαν ἓνα Αἰτωλικό φύλο ὅπως οἱ Ευρυτάνες, οἱ Οφιεῖς, οἱ Αγραῖοι. Ἀλλά και αὐτὴ ἡ ἀποψη συγχέει ἀρχέγονα και πρωτοϊστορικά με μεταγενέστερα ἱστορικά δεδομένα. Βάση για τα ἱστορικά ἀποτελεῖ ἡ τριπλὴ διαίρεση τῶν Αἰτωλῶν ἀπὸ τὸν Θουκυδίδη. Ἀλλά Αἰτωλοὶ εἶναι ἀκριβῶς οἱ ἀρχέγονοι Κούρητες μετονομασμένοι μετὰ τὴν επικράτηση Επειῶν ἡγεμόνων στὴν χώρα].

Ἡ παρέμβαση τῶν Επειῶν (ο Αἰτωλός) ἦταν περισσότερο ἡγετική ἐπιβολὴ παρά φυλετική και ἐθνικὴ μετακίνηση. Ὁ Ἐφορος θεωροῦσε ὅτι μετὰ τὴν υπερίσχυση τῶν Αἰτωλῶν, οἱ Κούρητες ἐξανέστησαν και μετέβησαν στὴν Ακαρνανία. Ἀλλά τὸ ὀρθότερο εἶναι να υποθέσουμε ὅτι ἡ Ακαρνανία ἀφομοιώθηκε ἐνωρὶς προς τα Κουρητικά τῆς Αἰτωλίας, ἡ δε ἀφομοίωση αὐτὴ μάλλον ἀπλῶς ἐντάθηκε μετὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς Αἰτωλικῆς δυναστείας στὴν Αἰτωλία. Στὰ Ακαρνανικά ὄρη θα συνεχίστηκε ὁ τρόπος ζωῆς τῶν Αἰτωλικῶν, Κουρητικὸς προσομοιάζων προς τα Δωρικά ἦθη. Ὁ Α-καρν-άν μάντις Κάρν-ος, «μαντευομένου ἐξ

Απόλλωνος» (Παυσανίας, III, 13,3), ο οποίος έδωσε το θείο αντίστοιχο επίθετο στον Απόλλωνα κατά την Δωρική εκδοχή που επεκάθησε επί του συσχετισμού του νέου θεού με τον θείο Κριό, δαίμονα της γονομότητας, καθώς και το μαντικό γένος των Ιαμιδών στην Ηλεία, δείχνουν μαζί την σθεναρή και ογκηρή ΔωρικοΚουρητική επιρροή σε Ακαρνανία και Ηλεία.

Θρησκευολογικά αυτό εκφράζεται με την πανάρχαιη και ιδιαίτερη λατρεία του Απόλλωνα στη συζυγία Δελφών (παρά τη Δωρίδα του Παρνασσού) και Θέρμου (στα Αιτωλικά όρη). Το ότι ηγετικές ομάδες εξ Ηλείας (οι περί τον «Αιτωλό») επιβλήθηκαν στις αδέσποτες ορδές των Κουρήτων εμφανίζεται από την παράδοση που αποδέχεται ο Έφορος ότι εκείνες έκτισαν τις αρχαιότατες πόλεις της Αιτωλίας. Και όντως όλα τα αναφερόμενα πολίσματα στον Ομηρικό Κατάλογο για την Αιτωλία ευρίσκονται στη στενή παραθαλάσσια ζώνη περίπου από το βουνό Χαλκίδα μέχρι το Μεσολόγγι. Αντίστοιχα, αν και σε πολύ μικρότερο βάθος και λιγότερο πλάτος, οι Δωριείς πήραν αρχηγούς τους Ηρακλείδες για την Κάθοδό τους στην Πελοπόννησο, συνεχίζοντας μια σχέση που είχε αρχίσει με τον Δωριέα Αιγίμιο και τον Ηρακλή τον ίδιο πριν, κάτι που θρησκευολογικά πάλι εκφράζεται με το μέγα Δωρικό κέντρο λατρείας του Ηρακλή στα νότια υψώματα της Οίτης (Πυρά Ηρακλέους).

Κατά ορισμένους αρχαίους ιστορικούς η ζώνη στα βόρεια του Πατραϊκού κόλπου όπου οι αρχαιότερες γνωστές Αιτωλικές πόλεις φέρεται να υπέστη επίσης την επίδραση και παρουσία Αιολέων, όταν Αιολικές ομάδες κατήλθαν από τη Θεσσαλία μαζί με τους Βοιωτούς που εγκαταστάθηκαν στη Βοιωτία (Στράβων Χ, 464-465). Η πίεση των Βοιωτών εξώθησε και Ύαντες που πριν κατοικούσαν αυτόχθονες την περιοχή (cf. τη μεταγενέστερη Φωκική Υάμπολι) να μετοικήσουν στην Αιτωλία, κατά τον Απολλόδωρο (244 F205 Fr.Gr.Hist. Jacoby). Η παραλιακή ζώνη από Χαλκίδος εις Μεσολόγγι εκαλείτο τον 5ο αιώνα Αιολίς, Θουκυδίδης III,

102, 5: ἀλλ' ἐς τὴν Αἰολίδα [τῇν] νῦν καλουμένην, Καλυδῶνα καὶ Πλευρῶνα καὶ [ἐς] τὰ ταύτη χωρία, καὶ ἐς Πρόσχιον τῆς Αἰτωλίας.

Και του Απολλοδώρου μεν η γνώμη δεν αντιλέγεται από γνωστό στοιχείο. Των ιστορικών όμως των διηγουμένων περί Αιολικής παρουσίας ευλογότερη είναι η υπόθεση αρχηγετικών παρεισφρύσεων Αιολιδών. Οι Πορθιονίδες (στους οποίους ανήκει και ο Οινεύς της Καλυδώνος) από τη μητέρα τους ήσαν Αιολίδες κατά τα μυθολογικά σχετικά, προπάππος τους μάλιστα ήταν ο Αχελώος συζευχθείς με την Περιμήδη του Αιόλου (cf. πρόχειρα e.g. *Fragmenta Hesiodaea*, Merkelbach et West, p. 7 ad. Fr. 11). Τέτοιου είδους αρχηγετικές επικρατήσεις δεν επηρεάζουν τα βασικά πολιτισμικά, θρησκευολογικά και γεωπολιτικά δεδομένα. Η πανταχού της Ελλάδας παρουσία Αιολιδών υποδηλώνει διασπορά και πανσπερμία (αίολος ο ποικίλος) Θεσσαλικής στελέχωσης και επικράτηση ηγετικών ομάδων από εκεί στην αρχή της Ελληνικής κοσμοϊστορικής Επανάστασης, δικαιώνοντας εν μέρει αυτούς που θεωρούσαν Έλληνες κυρίως κατοίκους αρχικά της Θεσσαλίας. Cf. την πατρίδα του Φοίνικος, «Ἑλλάδα καλλιγύναικα», I 447, στο Ορμένιο της Θεσσαλίας.

Αλλά η πολιτισμική σφραγίδα της ταυτότητας του Ελληνισμού έμελλε να τεθεί από την ολίγη ζύμη των Δωριέων που ζύμωσε μεγάλο φύραμα. Και στο πολιτισμικό πεδίο ο ρόλος των Κουρήτων της Αιτωλίας είναι σπουδαιότερος από τον των Αιολιδών.

Η συνέχιση της κατοίκησης των Κουρήτων στην Αιτωλία και μετά τα Αιτωλικά τεκμαίρεται και από τους Θεστιείς, πάλι εντοπιζόμενη στην ακρόπολη του Βλοχού (παρά την Μονή της Παναγίας του Βλοχού) βόρεια της Τριχωνίδας και όχι μακριά από το Θέρμο. Το όνομα προέρχεται από τον Θέστιο, πατέρα της Αλθαίας και άνακτα της Πλευρώνας από την οποία ως κέντρο οι Κουρήτες εμάχοντο τους Αιτωλούς της Καλυδώνας.

Η εξεζητημένη κόμμωση και η επιτήδευση περί την ενδυμασία απεδίδοντο στους Κούρητες της Αιτωλίας – πρωτότυπα των Αρχαϊκών Κούρων.

καίτοι τινές καὶ συνοικειοῦν βούλονται ταῦτ' ἐκείνοις [sc. τους φυσικούς λόγους προς τα διάφορα μυθολογήματα], καὶ τυχὸν ἴσως ἔχονται τινος πιθανοῦ· θηλυστολοῦντας γάρ, ὡς αἱ κόραι, τοῦνομα σχεῖν τοῦτο τοὺς περὶ τὴν Αἰτωλίαν φασίν· εἶναι γὰρ καὶ τινα τοιοῦτον ζῆλον ἐν τοῖς Ἑλλησι, καὶ Ἰωνας ἐλκεχίτωνας εἰρῆσθαι, καὶ τοὺς περὶ Λεωνίδα κτενιζομένους, ὅτ' ἐξήεσαν εἰς τὴν μάχην, καταφρονηθῆναι λέγουσιν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐν δὲ τῇ μάχῃ θαυμασθῆναι. **ἀπλῶς δ' ἡ περὶ τὰς κόμας φιλοτεχνία συνέστηκε περὶ τε θρέψιν καὶ κουράν τριχός, ἅμφω δὲ κόραις καὶ κόροις ἐστὶν οἰκεία· ὥστε πλεοναχῶς τὸ ἐτυμολογεῖν τοὺς Κουρήτας ἐν εὐπόρῳ κεῖται.**

Στράβων Χ 466-7 (στη μείζονα παρέκβαση που ο Γεωγράφος κάνει
περί των Κουρήτων).

Κόρος (πλησμονή) και κουρά ενδεδειγμένη και κατατεχνημένη διαμορφώνουν την εικόνα του σφύζοντος και σφριγώντος και οργώντος νεαρώδους εφήβου. Χαρακτηριστικά που σε όλους τους άλλους πολιτισμούς προσάδουν μάλλον προς την θηλότητα, επανέρχονται με τον Ελληνισμό στον φυσικό τους κύριο φορέα, το άρρεν (όπως είναι πρόδηλο και στα ανώτερα ζώα), μάλιστα δε κατά την τέλεια ώρα της ακμάζουσας και γι αυτό επιδεικτικής εφηβείας, χωρίς απώλεια ρώμης, αλλά αντιθέτως με θαυμαστική επαύξηση της δυναμικής της.

Ανευρίσκουμε τα σπέρματα του Αρχαϊκού Ελληνισμού στις χρυσές ορδές των ρωμαλέων, βίαιων, υπερήφανων και επιδειξιομανών επι-φανών νεαρών επιδρομούντων στους ορεινούς όγκους της Στερεάς Ελλάδος από Ακαρνανικών ορέων στα Δυτικά μέχρι Παρνασσού, Οίτης και Ελικώνος Ανατολικά.

ΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Συνεχίζουμε αυτήν την **Πέμπτη 26 Νοεμβρίου στις 8.30 το βράδυ**, τον φετινό Κύκλο των συναντήσεών μας με αντικείμενο την ουσία του Ελληνισμού ως πολιτισμικού φαινομένου, δηλαδή την ανάδυση της αιωνιότητας στον χρόνο, και ακόμη δηλαδή την αυτογνωσία μας, όχι ως ανθρώπων εν γένει αλλά ως Ελλήνων, με δεδομένο όμως ότι ο Ελληνισμός αποτελεί την αυτογνωσία του ανθρώπου ως αναλλοίωτης φύσης.

Θα συνοψίσω και επεκτείνω τα συζητηθέντα στο προηγούμενο σεμινάριο περί του σπέρματος από το οποίο ανεφάνη το θαύμα του κλασσικού και θα επικεντρωθώ στην πρώτιστη φάση της πορείας από το σπέρμα προς την ολοτελή ανάπτυξή του. Και πρώτα στην εικαστική διάσταση της αρχικής περιόδου μετά την κατάρρευση του προηγούμενου πολιτισμικού συστήματος.

Θεματική για αυτό το σεμινάριο έχουμε ορίσει την εξής:

***Ο Γεωμετρικός Τρόπος στα Αγγεία
και η Πλαστική των «Σκοτεινών» Χρόνων.***

Τα σεμινάρια, κάθε Πέμπτη στις 8.30 το βράδυ περιλαμβάνουν ανάλυση και συζήτηση.

Η συμμετοχή είναι ελεύθερη.

Θα πραγματοποιούνται στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάρου Λόγου και Τέχνης, Πλατεία Γεωργίου Α', 2^{ος} όροφος.

ΓΑΛΛΙΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΑΙ «ΕΥΡΩΠΗ»

Η Μόδα, η Αυθεντικότητα και το Έκτρωμα του Εκφυλισμού

Deine Zauber binden wieder

*Was die Mode **frech** geteilt.*

[Από την Ωδή στην Χαρά του Schiller μελοποιημένη στην 9^η Συμφωνία του Beethoven. Ο συνθέτης άλλαξε το streng (σκληρά) του ποιητή σε frech (αναίσχυντα, με θράσος). Η μαγεία σου ξαναενώνει ό,τι η μόδα με θράσος διαίρεσε]

«Μπορεί να πει κανείς ότι ο Γάλλος αποτελεί προϊόν μιας ιδιαίτερης τέχνης του να εκφράζει, να κινεί και να ντύνει τον εαυτό του. Ο νόμος περί αυτού είναι το «γούστο» - μια λέξη που από ευτελέστατη αισθητήρια λειτουργία έχει αναχθεί σε πνευματική τάση: και με το γούστο αυτό γεύεται ο ίδιος ακόμη και τον εαυτό του, έτσι ιδίως όπως φτιασιδώνεται σαν εύγευστη σάλτσα. Αναμφίβολα έγινε δεξιότηχνης σε αυτό: είναι πέρα για πέρα «μοντέρνος». ... Ο άνθρωπος αυτός είναι λοιπόν ολότελα περιοδικό – γι αυτόν η πλαστική τέχνη συνιστά, όπως ακριβώς και η μουσική, αντικείμενο της «επιφυλλίδας». Ως άνθρωπος εντελώς

μοντέρνος, προσάρμοσε την πρώτη τόσο καλά στις ανάγκες του όσο και την ενδυμασία του, ως προς την οποία καθοδηγείται σαφώς και μόνον από τις επιταγές του νεωτερισμού, δηλαδή της διαρκούς μεταβολής. Εδώ κύριο ζήτημα αποτελεί η επίπλωση – με βάση αυτήν κατασκευάζει ο αρχιτέκτονας το οίκημα. ...

Τώρα η «μοντέρνα» τέχνη αποκτά καθεστώς νέας αρχής και για τον θεωρητικό της αισθητικής. Η πρωτοτυπία της συνίσταται στην **παντελή έλλειψη αυθεντικότητας** που την χαρακτηρίζει και το ασύγκριτο πλεονέκτημά της έγκειται στην μεταποίηση όλων των καλλιτεχνικών τεχνοτροπιών...

Το πόσο δύσκολο πράγμα όμως είναι η αληθινή αυτογνωσία, και ιδίως για ένα ολόκληρο έθνος, το διαπιστώνουμε τώρα, με αληθινό τρόμο, σε αυτόν τον τόσο κραταιό μέχρι πρότινος, όμορο λαό των Γάλλων: και οφείλουμε να εκλάβουμε το συγκεκριμένο παράδειγμα ως σοβαρή αφορμή για να στραφούμε προς τη δική μας αυτοεξέταση, για την οποία, κατά τρόπον ευτυχή, δεν έχουμε παρά να ακολουθήσουμε τις σοβαρές προσπάθειες των μεγάλων μας Γερμανών ποιητών, βασική επιδίωξη των οποίων, συνειδητά αλλά και ασυνείδητα, υπήρξε αυτή ακριβώς η αυτοεξέταση. ...

Είθε λοιπόν ο Γερμανικός λαός να είναι γενναίος και σε καιρό ειρήνης. Είθε να καλλιεργήσει την αληθινή του αξία και να αποτινάξει την ψευδή όψη από πάνω του. Είθε να μην θελήσει ποτέ του να λογίζεται για κάτι άλλο από αυτό το οποίο είναι και, απεναντίας, να αναγνωρίζει μέσα του αυτό στο οποίο είναι μοναδικός. Απαγορευμένο του είναι το ηδύ: γι αυτό και η αληθινή του δημιουργία και πράξη είναι ειλικρινής και υψηλή. Και τίποτε πιο

επαινετικό δεν μπορεί να συνοδεύσει τον θρίαμβο της αντρειοσύνης του κατά το θαυμαστό αυτό έτος 1870, ει μη μόνον η ανάμνηση του μεγάλου μας Beethoven που γεννήθηκε εκατό χρόνια πριν για τον Γερμανικό λαό. Εκεί όπου τώρα εφορμούν τα όπλα μας, στην αρχέγονη έδρα της «θρασείας μόδας», η δική του ιδιοφυία είχε ήδη ξεκινήσει την πιο ευγενή κατάκτηση: ό,τι οι στοχαστές και οι ποιητές μας μπόρεσαν να αγγίξουν μονάχα μέσα από κουραστικές μεταφράσεις, κατά τρόπον ασαφή και με ήχο ακατάληπτο, η μπετοβενική συμφωνία το είχε ήδη δονήσει στον βαθύτερο πυρήνα του: **τη νέα θρησκεία, το λυτρωτικό για τον κόσμο άγγελμα της ύψιστης αθωότητας** – τούτα τα είχαν ήδη κατανοήσει εκεί, όπως και εδώ.

Ας εορτάσουμε λοιπόν τον μεγάλο σκαπανέα στην ερημιά του εκφυλισμένου παραδείσου! Ας τον εορτάσουμε όμως όπως του αξίζει – κατά τρόπο όχι λιγώτερο αντάξιο του θριάμβου της Γερμανικής αντρειοσύνης: **διότι στον ευεργέτη του κόσμου αρμόζει να προτάσσεται και αυτού ακόμη του κατακτητή του κόσμου!**»

Richard Wagner, Beethoven, 1870

(Οι τελευταίες δυο παράγραφοι αποτελούν το τέλος της μελέτης. Τα 100 χρόνια από την γέννηση του Beethoven συνέπεσαν με τον Γαλλοπρωσικό Πόλεμο).